

Q. B. V.
DISSERTATIO MORALIS
De

VOLUNTATE PERFICIENDA,

Qvam

*Consensu Ampl. Fac. Phil. in Reg.
Acad. Aboensi,*

PRÆSIDE

HENRICO HASSEL,

Eloquent. Prof. Reg. & Ord.

*Pro obtinendis honoribus Philosophicis publice
examinandam sistit*

NICOLAUS IDMAN

Satag. Fenn.

Die 26. Aprilis D. V. An. MDCCXXXVIII.

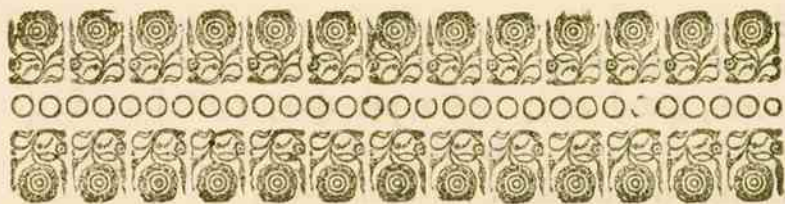
Loco Horisque solitis.

ABOÆ, Excud. JOH. KIÆMPE, Reg. Acad. Typ.

ad.

I. N. D.

§. I.

Est Deus ens perfectissimum, a quo omnis exultat imperfectio, mundumque hunc perfectionis suæ manifestandæ gratia produxit; non potest ergo aliud velle, quam quod perfectum est. Hinc idem Deus T. O. M. etiam vult omnem possibilem hominis perfectionem, & consequenter hunc, facultatum suarum usu ad perfectionem anniti. Unde quoque ipsi hominum animis flagrantem perfectionis indidit cupiditatem; ita, ut quisquis felix, nemo vero infelix esse cupiat, quod experientia abunde testatur.

§. II.

Summa itaque legis naturalis huc redit: Fac^{ce} quod Te, statumque tuum, tam internum,^{ce}
A quam

quam externum, ac aliorum perficit; Omitte^{re} vero, quod tibi, statuique tuo, tam interno, quam externo, ac aliorum nocet, ut gloria^{re} divina manifestetur & illustretur.

Salva aliorum auctoritate, hoc principium nobis maxime arrisit, utpote quod optime exequet juris naturalis præcepta. Et licet in quovis casu obvienti non statim apparet vis huius principii, semper tamen rite concludendo, normam præbet dirigendi actiones humanas.

§. III.

GAudet homo duabus facultatibus, Intellectu nimirum & Voluntate. Per Intellectum eam animæ facultatem intelligo, qua illa res possibiles (*) sibi distincte (**) representat. Voluntas autem est facultas animæ, qua illa se ad objectum, pro ratione boni, quod in eo distincte cognoscere sibi videtur, (***) inclinatur.

(*) Studio dixi intellectum versari circa possibilia; nam quæ contradictionem implicant, seu existeri nullo modo possunt, nemo sibi representare potest.

(**) Ut intellectum ab imaginatione distinguerem,

tem, usus sum in definitione voc. distincte. Est³
namque hæc indoles imaginationis, ut aliquid
obscuri & confusi contineat, quod intellectus ope
clarum & distinctum redditur; unde constat in-
tellectum & imaginationem in modo representan-
di differre.

(***) Non sine causa dixi, anima videri se
distincte cognoscere objectum, quod appetit. Ad
voluntatem namque determinandam non requiri-
tur iudicii & cognitionis veritas; cum si volun-
tas ex alia cognitione, quam vera excitari non
posset, nunquam mala appeteret, quod tamen fie-
ri experientia testatur.

§. IV.

Cum ignoti nulla sit cupido, primum ne-
cesse est, res cognoscamus, quam easdem
appetere vel averfari possumus. Voluntas enim
non agit absque motivis, motiva autem perspice-
re intellectus officium est (§. 3.); unde patet intel-
lectum prius esse perficiendum, quam voluntatem.
Summo igitur studio evitanda est ignorantia.

4
cum nos imperfectiores reddat; & e contrario
omnis possibilis cognitio boni & mali acquiren-
da.

§. V.

Duobus modis objecta nobis representantur; vel
enim confusas & obscuras tantum habemus
rerum notiones, quæ a facultate cognoscitiva
interiore proveniunt; vel etiam clare & distin-
cte easdem percipimus, quæ perceptio ab intel-
lectu, seu facultate superiore, oritur. (§. 3.).
Quo clarius & distinctius rem percipere valemus,
eo majori gradu perfectione gaudemus; cumq;
obscura & confusa cognitio facultati inferiori
tribuat (§. cit.); nos autem obligemur ad
quovis possibili modo nos perficiendos (§. 2.);
patet nos nunquam soli sensuum aut imagina-
tionis iudicio acquiescere debere, sed quousque
possibile est, operam dare, ut claras & di-
stinctas rerum habeamus perceptiones.

§. VI.

Hoc autem ut eo facilius consequi possimus,
opera danda est

I:ò *Attentioni*, quæ efficit, ut perceptio
qualibet partialis clarius evadat cæteris; cum-
que

que totalis eo clarior fiat, quo clariores sunt partiales, paret attentionem ab una parte ad aliam esse transferendam, quo ad notiones distinctas tandem pervenitur.

2:o *Acumini*, quod absolvitur notionum, distinctarum in alias simpliciores analysi; atque hoc eo magis necessarium est, quo certius constat ejus ope, in quovis casu obvio, bonum a malo absque errore discerni posse.

3: *Fundamentali cognitioni*; quæ in claritate & certitudine infallibili conclusionum consistit, ad quam in primis requiruntur (a) Ingenium, (b) Intelligentia, (c) Facultas inveniendi, (d) Facultas demonstrandi, & (e) Scientia.

4:o *Prudentie*, quæ est facultas ordinandi actiones ad finem propositum.

5:o *Prompto rationis usui*, quippe qui ad cognitionem boni & mali, ut facultas perspicendi connexionem veritatum, summe necessarius est.

§. VII.

Quemadmodum nihil appetere possumus, nisi prius ejus cognitionem habeamus (§.4.);
Cogni-

Cognitio autem nostra duplex est, nimirum inferior, seu obscura & confusa, & superior seu clara & distincta (§. 5.): ita etiam voluntas nostra considerari solet, prout vel ex cognitione inferiori, vel superiori oritur, distinguiturque in facultatem appetitivam inferiorem & superiorem.

§. VIII.

EXperimur animæ nostræ inesse libertatem sponte eligendi, quod ipsi maxime placet; patet ergo ab eadem omnem mechanicam necessitatem removeri, cum in se & sua natura indifferens sit ad agendum hoc vel istud, ad actionem hoc vel illo modo determinandam. Et licet anima non agat sine motivis (§. 4.), non tamen inde sequitur illam necessitari ad agendum, quum ideo sit libera, quod motiva intelligere, & secundum illa se determinare possit.

§. IX.

Libere itaque anima appetit, quod ipsi maxime arridet (§. 8.), & consequenter talis in appetendo libertatis exercitio, vel perfectio

tionem vel imperfectionem sibi statuique suo ac aliorum affert. Cum autem Lex omnem possibilem perfectionem requirat (§. 2.), haud difficile apparet, quascunque voluntatis actiones secundum hanc legem determinandas esse.

§. X.

Est ergo voluntas perficienda (§. 9.), Perfectio autem ejus in eo consistit, ut nihil agamus sine motivis antea distincte cognitis & judicatis, h. e. ut nihil appetamus, nisi quod vere bonum est, nihilque aversemur, nisi quod vere malum. Cumque facultas appetitiva inferior, ex facultate cognoscitiva inferiori, ceu obscura & confusa oriatur (§. 7.), & consequenter bonis apparentibus sæpissime adhæreat; nos autem obligemur ad claras & distinctas perceptiones comparandas (§. 5.), patet, si voluntatis perfectio obtinenda est, facultati appetitivæ inferiori nihil credi posse.

§. XI.

Cum nihil appetere vel averfari possimus eorum, quæ incognita sunt (§. 4.); Voluntas etiam, prout cognitio nostra fuerit, vel per;

perfectior vel imperfectior sit (§. 10.) Quisque videt omnem voluntatis imperfectionem ab intellectu imperfecto venire, omnemque consequenter eius perfectionem intellectus perfectione comparandam esse.

§. XII.

EXperimur quidem homines, alio quoque modo compelli ad facienda bona & omittenda mala, nimirum verberibus, pœnis aliaque coactione; hac autem ratione voluntas emendari non potest, quia externis mediis cogi nequit, sed tantum modo supprimitur, ut sub coactione quiescat, & sese non exlerat: illa autem, nimirum coactione, cessante, eo vehementius vetita arripit, quod experientia abunde testatur. Et si vel talis coactionis diuturno usu effici possit, ut bonum a coacto committatur & malum omittatur; potest quidem, imaginari, illud, ad quod cogitur, esse bonum, & consequenter faciendum, cum illius omissio pœnas secum ferat; nexum tamen veritatum non perspicit, nec motiva ex ipsa actionis moralitate dijudicare valet, consequenter libere non agit, sed instar servi.

§. XIII.

Cumque tales, qui servi in bono sunt, tam bono apparenti, quam conversatione cum hominibus pravis facile perducī possint ad mala moralia; utpote qui veram ac genuinam rationem non videant, cur hæc vel ista actio sit faciēda vel omittēda; patet præ omnibus necesse esse, ut in singulis nostris actionibus accurate examinemus & perquiramus, num nobis utile aut perniciosum aliquid exinde proveniat; semper considerantes, legis naturalis observantiam esse medium ad felicitatem consequendum. Et qui promptum sibi adquisiverunt rationis usum, seu qui habitu gaudent nexum veritatum perspicendi (§. 6.), non solum libere, verum etiam lubenter perfectionem suam promovent, & consequenter veram ac stabilem obtinere possunt felicitatem.

§. XIV.

Cumque notum est, nos sæpe appetere mala & averſari bona; cum autem voluntas aperte mala appetere non possit, nec aperte bona

B

averſ

averſari, eſt quippe homo felicitatis ſuæ cupiſſimus; patet illud exinde fieri, quod vel malum, ut malum, non cognoviſcimus, ſed bonum eſſe judicamus; vel etiam exinde, quod in ſe actionem quidem eſſe malam reperimus, interim tamen eam, ad bonum aliquod exinde obtinendum, appetimus & committimus. Cum autem ex perfectione actionis voluptas oriatur, ex imperfectione autem tædium, diſplicentia, &c; clarum eſt, nos, dum bonum apparens appetivimus, ejus imperfectione cognita, tædio affici, cumque malum apparens averſari fuimus, rei perfectione agnita, ad eandem appetendam excitari. Danda igitur eſt opera, ut nunquam ſoli apparentiæ adhæreamus, ſed quantum in nobis eſt, diſtinctam & completam comparemus nobis rerum cognitionem, & accurate conſideremus, non ſolum noſtrarum, verum etiam aliorum actionum eventus, & quomodo voluptas ſæpe in tædium mutari poſſit.

§. XV.

ET quamquam hæ regulæ ſufficientes ſint illis, qui rectæ vitæ ſtudent; interim tamen
conce

concedendum, illas nihil efficere posse apud tales, qui de eventuum, actiones consequentium, certitudine inquirere non consueverunt, & actionum moralitatem ex voluptate & tædio apparenti solum dijudicant; cum talis voluptas, tædium & affectus vehementiori impetu animum commoveant, quam representationes rationales. Unde apparet, talem non posse corrigi, nisi vel representationibus talis accedat vis, ut vim consuetudinis & affectuum vincat, & consequenter tædium experiatur loco voluptatis, antea perceptæ, vel etiam occasio talia committendi subripiatur, & poenis, accuratæ informationi junctis, ad saniora redigatur.

§. XVI.

DUm aliquid sapius agimus, aut aliquam actionem cum appetitu quodam repetimus, vocatur consuetudo. Cum autem in consuetudine, motiva ad actionem peragendam non observemus, sed tantummodo, dum aliquid primum appetivimus vel averſati fuimus, cognitis & dijudicatis acquiescamus, sive ista cognitio fuerit clara, sive obscura, distincta, sive con-

fusa, & consuetudo tamen ejuscemodi vel ad bonum vel ad malum dirigatur; haud difficulter videri potest, nos obligari ad id, ut in nulla actione consuetudinem nobis attrahamus, nisi prius ejus moralitatem distincte cognoscamus, cum lex omnem possibilem perfectionem a nobis requirat (§. 2.). Et si quis eo venerit, ut consuetudinem sibi attraxerit appetendi bona apparentia, seu mala, & averlandi mala apparentia, seu bona, utpote qui sensuum judicio stans, ex voluptate & tædio, tantum apparenti, actionum moralitatem dijudicet, is alio modo revocari non potest ad omittendam talem consuetudinem, quam regulis §. 15. datis.

§. XVII.

Cum multo facilius sit perducere illum ad perficiendam voluntatem suam, qui pravæ consuetudini nondum sese dederat, quam alium, qui eandem ad agenda mala & omittenda bona sibi attraxerat; patet perfectionem voluntatis optime obtineri posse, dum ab infantia, consuetudine ad malum faciendum adhuc nulla,

la, aut infirma existente, aliquis affuevit ad bonum faciendum. Præcipue autem, cum voluntas perfici nequeat intellectu erroribus impleto (§. II.); clarum est, in primis operam dandam esse, ut ab incunabulis homo in cognitione boni & mali exerceatur (§. 4.), eamque non obscuram, sed claram & distinctam reddat (§. 5.); ad quod opus est Attentione (§. 6.), Acumine (§. cit.), Fundamentali cognitione (§. cit.), Prudentia (§. cit.) & Prompto Rationis usu (§. cit.): quo quam citissime effici potest, ut homo legis naturalis præcepta non solum percipiat, verum etiam secundum eadem vitam suam, non coacte, sed libere componat (§. 12. 13.), & dominium in sensus, imaginationem & affectus consequatur (§. 14. 15.). Quod eo facilius actui dari potest, quia cuique insertus est amor felicitatis, & odium infelicitatis suæ, modo, vi dictorum, notionibus distinctas & completas boni & mali, seu felicitatis & infelicitatis, in quovis casu obvio formare, & actionum moralitatem, non ex voluptate & tædio apparenti & facile mutabili,

bili, sed vera & permanente (§. 14.), dijudicare discat,

§. XVIII.

EXperimur nos ad quasdam actiones peragendas majori quandoquidem impetu commoveri & impelli quam ad alias, quod affectus nomine insignitur. Cumque hi semper aliquid periculosi contineant, utpote qui originem confusæ boni perceptioni, ex facultate cognoscitiva inferiore provenienti (§. 5.), debeant, nos autem ad distinctam nobis cognitionem, quantum possibile est, comparandam, obligemur (§. cit.); patet iisdem pro virili obviam eundum esse, eosque, prout necesse fuerit, componendos & corrigendos, præcipue cum maxima servitus in actionibus ad legem componendis ex iisdem proveniat (§. 12. 13.).

§. XIX.

ORiuntur affectus ex confusa boni & mali cognitione (§. 18.) ergo hi aliter corrigi nequeunt, quam dum cognitionem boni & mali distinctam & adequatam nobis comparamus. Videmus quidem temperamenta hominis
ad

ad quasdam actiones incitamenta haud exigua præbere, ita ut primo intuitu appareat, intellectum in quibusdam actionibus voluntatem non præcedere, nec eidem motiva subministrare, & consequenter voluntatem absque intellectu posse emendari, contra ea quæ antea disseruimus. Verum enimvero, dum accuratius rem consideramus, reperiemus omnino mortales in istis etiam actionibus, ad quas natura sua inclinant, quodam judicandi & ratiocinandi genere uti in bono a malo discernendo; e. g. qui avaritiæ deditus est, tali judicio in actionibus determinandis utitur: *Quod divitias & opes affert, bonum est; quod vero earum acquisitioni nocet, malum.* In singulari etiam casu argumentatur: *Hoc affert divitias, ergo bonum; hoc vero divitiis privat, ergo malum;* in quo fundamentum servitutis eorum consistit. Clarum itaque est, talem, si corrigendus erit, prius debere informari de erroneo suo judicio in bono a malo discernendo, & deinde deduci ad veras & distinctas boni & mali notiones sibi formandas.

§. XX.

Proveniunt affectus ex repræsentatione confusa boni & mali (§. 18.), qui alio modo sedari nequeunt, quam repræsentationibus rationalibus (§. 19.). Cum autem nobis sæpe incognitum sit, quonam fundamento, affectuum dominio subditus, in repræsentatione boni & mali usus sit, patet difficultas revocandi eum ab affectu semel percepto.

§. XXI.

Cum impossibile sit affectus in totum eradicare, quia in ipsa hominis natura fundatur (§. 19.); immo minus necesse, cum non pauci eorum aliquid boni contineant: apparet affectus optime corrigi, dum inclinationis naturalis habetur ratio. e. g. Ambitio felicissimo successu corrigitur, dum honoris cupidus de erroneo suo de honore judicio informatur, nempe id, ex quo honorem petit, vel nullum honorem, vel etiam pudorem asserre, eique nocere; & e contrario docetur, verum honorem, non in elatione super alios consistere, sed in vita honesta & studio de aliis bene merendi fundamentum habere.

§. XXII.

§. XXII.

Corriguntur etiam affectus affectibus contrariis; e. g. lætitiæ moderamur, dum aliquid mali aut infelicitatis, tristitiam excitantis, in memoriam revocamus, & contra. Quæ ratio affectus coercendi usitatissima est.

§. XXIII.

Rite & accurate observatis his, quæ de voluntate perficienda dicta & breviter examinata sunt, consequimur perfectionem ejus consistentem in hoc, quod nihil appetamus, nisi vere bonum, nihilque aversemur, nisi vere malum (§. 10.); & consequenter actiones nostras legi naturali (§. 2.) convenienter determinamus, conscientia gaudemus tranquilla, felicitatisque veræ participes reddimur. Quæ omnia & necessitatem & utilitatem voluntatis emendandæ & perficiendæ demonstrantia, singulos excitare deberent ad indefessum huic negotio studendum, quod sincere optamus.

S. D. G.

12

THE
 CONSTITUTIONAL HISTORY OF THE UNITED STATES
 BY JOHN P. MORTON
 VOL. I. THE CONSTITUTIONAL HISTORY OF THE UNITED STATES
 FROM 1776 TO 1865

THE
 CONSTITUTIONAL HISTORY OF THE UNITED STATES
 BY JOHN P. MORTON
 VOL. I. THE CONSTITUTIONAL HISTORY OF THE UNITED STATES
 FROM 1776 TO 1865

2, D. G. 1865